

היבטים לשוניים בפרשת נצבים פה

דקדוקי מילים וטעמים בפרשת נצבים ובהפטרה ובתחילת וילך ובקריאות ראש-השנה

עליית שני

כט יב יְהִי־לָךְ:

געיה ביר"ד הראשונה, בדומה לו בהמשך פס' יח. לְאֱלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

כט יד וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פָּה: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה פָּה להסמיכה לקודמתה¹

עליית שלישי

כט טו אֵת אֲשֶׁר-יִשְׁבְּנוּ: טעם מרכא על תיבת אֵת בלבד

כט יט יַעֲשֶׂן: העי"ן בשווא נח. וְרַבָּצָה בּוֹ: טעם נסוג אחור לרי"ש, הבי"ת אחריה בשווא נע; דגש חזק בב"ת השנייה מדין אתי מרחיק

כט כב כְּמַהֲפֹכֶת: הה"א בשווא נח

ל א עליית רביעי

ל ה וְהִבִּי־אֶךְ: העמדה קלה בוא"ו תאפשר לבטא נכונה את הה"א שלאחריה

ל ז עליית חמישי

עליית ששי

ל יא וְלֹא רַחֲקָה: המילה וְלֹא בטעם מרכא ואינה מוקפת

ל יג יַעֲבֹר-לָנוּ: הבי"ת בקמץ קטן

ל טו שביעי ומפטיר

ל טז וּבִרְכָךְ: געיה בב"ת והכ"ף הראשונה בשווא נח

ל כ וּלְדַבָּקָה-בּוֹ: הדל"ת בקמץ קטן והבי"ת השנייה רפויה.

לֹא־בְתִיד לְאֲבָרָהֶם: שני תבירים רצופים. וְלִיעֲקֹב: געיה תחת השורק אך השווא בלמ"ד נותר נח

הפטרת נצבים ישעיהו סא י – סג ט:

סא י כְּחֹתָן: העמדה קלה בכ"ף להדגשת הסגול המורה על מיודע. תַּעֲדָה: העי"ן בשווא נח

סב ב וְקָרָא לָךְ: טעם נסוג אחור לקר"ף

סב ו אֶל-דָּמִי: הטעם במ"ם לא בדל"ת, כן הדבר בפסוק הבא

סב ח יַגִּיעַת: העי"ן בפתח

סב ט מֵאֶסְפִּיּוֹ: אין געיא באל"ף והסמ"ך בשווא נח. וְהִלָּלוּ: למ"ד ראשונה בשווא נע

¹ על מנת למנוע שיבוש ההפסק בין המילים כתוצאה מצירוף הטעמים תביר-טפחא, שלא יישמע כאילו כתוב וְאֵת אֲשֶׁר

אֵינָנוּ - פָּה עִמָּנוּ הַיּוֹם

סב י המסלה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע²

סב יב נעזבה: העמדה קלה בנו"ן למנוע הבלעת הגרונית החטופה אבל הטעם בז"ן מלעיל

סג א מבצרה: הבי"ת בקמץ קטן

סג ב בגת: הבי"ת בשווא ולא בפתח

סג ג ואדרבם: במונח לא בפשטא; בפסוקים אלה יש להבחין אם הו"ו בשווא או בפתח.

סג ה ותושע-לי: מהפך כהטעמה משנית בת"ו, עם זאת יש געיה בש"ן למנוע את הבלעת

הגרונית. סמכתני: הכ"ף מוטעמת וקמוצה (קמץ רחב), הת"ו אחריה בשווא נח

סג ט כתיב לא, לו קרי אין הבדל בקריאת המילה אבל על הקורא לזכור שהקרי שונה כאן מהכתיב

תחילת וילך

לא ו אל-תיראו: געיה בת"ו והר"ש אחריה בשווא נע, דין דומה בהמשך פס' יב ויראו.

יעזבך: הכ"ף דגושה

הרב יהושע גריינימן נר"ו. במדרש קהלת פרק א' י"ב איתא אתם נעבים זה היה ראוי להיות תחילת הספר אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה, וכבר כתב הרד"ל שם דזה דלא כפרש"י שהיה זה ביום אחרון, וז"ל וס"ל שנאמרה פרשה זו כשהואיל משה באר בא' בשבט, וכדמשמע מדברי הרמב"ן, וכן הוא בפסיקתא ע"ש.

איתא במדרש כיון ששמעו ישראל כל הקללות שבמשנה תורה נתכרכמו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו, אמר להם משה אל תיראו, אתם נעבים היום כלכם וגו', משל לעצים דקים וחלשים אם עושים מהם אגודה אחת חזקים הם וכו', ואפשר לפרש כשכולכם ביחד בלא פירוד אתם לפני ד', ואין לפחד כלל.

ראשיכם שבטיכם, אף על פי שמנתי לכם ראשים זקנים ושוטרים כלכם שוין לפני וכו', דבר אחר כלכם ערבים זה לזה, אפילו צדיק א' ביניכם כלכם עומדים בזכותו, ולא אתם בלבד אלא אפילו צדיק א' ביניכם כל העולם כולו בזכותו עומד שנאמר וצדיק יסוד עולם (משלי י, כה) וכו', אתם נעבים היום כלכם אתם קיומו של העולם הזה, ושל העולם הבא, כשיבוא הקב"ה ליתן שכר לצדיקים וכו', (תנחומא כאן), – ואמר' בבבא מציעא פ"ה ע"א כולו שני יסורי דרבי לא איצטריך עלמא למטרא וכו', אפילו הכי כי הוי עקרי פוגלא ממשרא הוה קיימי ביירא מליא מיא, ומצאנו עוד כמה כיו"ב, – גם מצאנו בתענית עובדות אשר כמה יחידים בחסדם וטוב ליבם הם הם שמנעו מגיפה ודליקה, באשר היה זה בכל ליבם.

ע"י רמב"ן כי כל איש אשר לו שררה ומנוי על הציבור יקרא ראש וכו', ותחילה פירשו ראשיכם וכל שבטיכם, וחזר ופירט זקנים ושוטרים שהם ראשיכם, ובירושלמי שלהי הוריות איתא ר' יהושע בן לוי אמר ראש, וזקן, זקן קודם, שאינו ראש אם אינו זקן, ורצה לומר דזקן היינו שקנה חכמה, מאי טעמא אתם נעבים היום כלכם וגו', והדר מייתי דיהושע אמר בכניסתו לארץ איפכא, ומשני ג' תירוצים, משה על ידי שהיו כולם תלמידיו, הקדים ראשיכם לזקנים, יהושע שלא היו הכול תלמידיו הקדים זקנים לראשים, משה עד שלא צרך להם בכיבוש הארץ הקדים ראשים לזקנים, יהושע ע"י שצרך להם בכיבוש הארץ הקדים זקנים לראשים, משה ע"י שלא נתייגע בתלמוד תורה הקדים ראשים לזקנים, יהושע על ידי שנתייגע בתלמוד תורה ור"ל שהיו תמיד לפניו ביגיעת התורה, הקדים זקנים לראשים, ועי"ש בשם ר"י בשם ר' לוי עוד טעם, וצריך

² בבן אשר היא מנוקדת בחטף-פתח ואין זה אלא על מנת להורות על קריאה בשווא נע

לומר דגם להרמב"ן מכל מקום פירט אותם הכתוב בפני עצמו, ועי' בתרומת הדשן על התורה בזה

האדמו"ר מחב"ד. הבעש"ט מפרש את הפסוק **"אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי ה' שְׁחִיּוֹם מְכוּוֹן לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. זֶה הַבֵּרֶכָה שֶׁהִקְבֵּה מִבֶּרֶךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל לְקִרְאָת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁאַתֶּם נִצְבִּים, הֵינּוּ קִיּוּמִים וְעוֹמְדִים, וְזוּכָרִים בְּדִין.**

מאחר שהתורה כותבת **"בְּלִפְנֵי ה' "** ואף מוסיפה **"אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֶּה עִמָּנוּ... וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶּה עִמָּנוּ,"** מה הצורך לפרט את כל הסוגים שבעם ישראל – **"מִרְאשֵׁיכֶם שְׁבָטֵיכֶם,"** **"חֹטֵב עֵצִיךְ עַד שְׁאֵב מִימֶיךָ?"** זאת ועוד, בזה נאמר שבראש השנה **"כָּל נִיצוּצֵי נִשְׁמוֹת נִצְבִּים וּמִתְעַלִּים בַּמְקוֹר הָרִאשׁוֹן,"** היינו שניצבים... כולכם מתקיים במקום גבוה ונעלה כל-כך, שבו אין הבדל בין יהודי למשנהו, ואם כן מדוע מזכירים את כל הסוגים?

עיניים למטה ולב למעלה

שאלה זו קיימת בכל פעם שהתורה מציבה יעד עליון כלשהו, שאליו מובילים שלבי ביניים, אך היא מוסיפה ומציינת את השלבים הקודמים. לדוגמה, הציווי: **"וְאַתְּחַבֵּת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ (דברים ו, ה)." מדרגת 'בכל מאודך' היא 'בכל מידה ומידה שהוא מודד לך (בבלי ברכות נד א), ועל-פי החסידות זו עבודה שלמעלה מכל מדידה והגבלה. מדוע מי שהגיע ל'בכל מאודך' עדיין נזקק למדרגות 'בכל לבבך' ו'בכל נפשך', הנמוכות יותר?**

העניין יובן על-פי מאמר חז"ל (יבמות קה, ב): **"המתפלל צריך שייתן עיניו למטה וליבו למעלה."** מבאר רבנו הזקן (תורה אור, מגילת אסתר צא, ב) ש'ליבו למעלה' היא תנועת ה'רִצּוּא' (יחזקאל א, יד) בתפילה, כשהאדם נמשך לעלות ולהתאחד עם האלוקות, ואילו 'עיניו למטה' היא תנועת 'שׁוּב' (שם), כשהוא כובש את ה'רִצּוּא' וחוזר למלא את שליחותו בעולם הזה. מדוע חשוב ש'המתפלל' ייתן עיניו ל'שוב', דבר שצריך להתקיים אחרי התפילה?

חיבור תמידי

אלא שכדי שיהיה ה'שוב' כראוי – הירידה למילוי התפקיד לאחר ההתעלות לגבהים הרוחניים – חייב להיות חיבור תמידי עם המדרגות הנמוכות גם בעת העליות הרוחניות הגבוהות ביותר. לא די לציית לצורך ב'שוב', אלא נדרש קשר בלתי-פוסק עם הרבדים התחתונים, כדי שיהיה אפשר לרומם אותם לרוחניות הנשגבה.

לכן דרגת 'בכל מאודך' חייבת להיות קשורה עם 'בכל לבבך' ו'בכל נפשך', והמתפלל מוכרח להביט למטה בעת התפילה כדי להעלות את ה'מטה' למעלה. כך מדרגת 'בְּלִפְנֵי ה' חייבת להיות קשורה עם הדרגות הנמוכות 'מחוטב עץ עד שואב מימך', כדי להכליל אותן ב'בְּלִפְנֵי ה'.

לדאוג לצרכים הגשמיים

יש כאן מסר שגם יהודי שהוא בחינת 'כולכם', צריך להתאים את השפעתו לצרכים של היהודים שלמטה ממנו. הוא שרוי בעולמות רוחניים, אבל המושפע זקוק עכשיו לעזרה גשמית, ועליו לתת לו סיוע גשמי. כך נהג הבעש"ט, שעל אף מדרגותיו הנעלות עסק בעזרה ליהודים בגשמיים³.

וכאשר בני ישראל מתנהגים כך, אף הקב"ה נותן להם טוב נגלה ונראה, ושנה טובה ומתוקה בגשמיים וברוחניים.

(תורת מנחם, כרך פה, פרשת ניצבים-וילך)

בן לאשרי. **אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאשֵׁיכֶם שְׁבָטֵיכֶם זְקֵנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל טַפְּכֶם נְשֵׁיכֶם וְגֵרְךָ וְגו' מְחַטֵּב עֵצִיךְ עַד שְׁאֵב מִימֶיךָ. יֵשׁ לְדַקְדֵּק הַלְשׁוֹן צְבִיבִים** אינו

³ האדמו"ר הזקן באחת מאגרותיו מתנגד שבאים אליו בבקשות גשמיים.

מורגל, ומצינו לרז"ל שאמרו (גדרים סד כל מקום שנאמר 'נצבים' ו'נצבים' בדתן ואבירם הכתוב מדבר. וכן כתיב): **נָצַב לְרִיב ה'** (ישעיהו ג, יג), ומפני מה לא אמר 'עומדים'. וגם 'היום' לכאורה כמיותר, ורז"ל הרגישו בזה. ועוד, כיון שאמר 'כלכם', למה חוזר ופורט ראשיכם גו' ו חוזר וכולל כל איש ישראל. ועוד, מדוע חלקם לח' מדריגות, (ד' שבפסוק ראשון פירש"י שאינן אלא ג', ונמצא שהם ח) ויש לומר לפי מה שכתבו בספה"ק דזה לעמת זה עשה האלהים (קהלת ז, יד) דנגד ע' שרים של אומות העולם, ישנם בקדושה ע' נפש דיעקב אבינו.

הרב אליעזר פוליאייס נר"ו. **ראשיכם שבטיכם**, פרש"י ראשיכם לשבטיכם, ר"ל ראשי שבטיכם, (וכן פי' הראב"ע), ונראה משום דהוה קשיא לי' מאי שבטיכם הא כתיב כל איש ישראל, לכך פי' ראשי שבטיכם, והרמב"ן ז"ל פירש בדרך אחרת יעו"ש⁴, וע"ע בספורנו מש"כ בזה⁵. כ"ט י' מחוטב עצר, ת"א מלקיט אער, פי' מלוקט עציר, ומה שלא תרגם בלשון קציצה כמו שתרגם לעיל י"ט ה' לחטוב עצים למיקץ אעין, יש מפרשים לפי שהפועל החוטב העצים הוא גם מלקטן, ואפשר דבארמי דרך לקרותו ע"ש פעולת הלקיטה שהיא גמר התיקון ולא ע"ש פעולת הקציצה.

שם **עד שאב מימך**, **שואב** ת"א מלי, לשון מילוי הכלי, וכן דרכו בכל מקום

הרב יהושע גריינימן נר"ו. **טפכם נשיכם וגרד אשר בקרב מחנה מחטב עצי עד שאב** עי' רש"י גיטין כ"ג ב' שהיו עבדים, וצ"ל שהיו מהולים, עי' יבמות ע"א גבעני מהול וכו', דבמדבר אי אפשר היה למולם, רק הטיפוס דם ברית, (ועי' פנים יפות פרשת חקת דרך נשים יכלו לקבל גירות מהאי טעמא), דכשאינם מהולים אי אפשר לקבלם, וכבר כתבו אחרונים דלא יתכן לקבל גוי כשמתו אחיו מחמת מילה, (וכמש"כ בתשו' אחיעזר על דבר מי שסכנה לו למול, וכן בנכרת הגיד אי אפשר לגיירו)

הרב אליעזר פוליאייס נר"ו

ולא אתכם לבדכם אנכי פרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת, אלה היינו שבועה כמו שת"א מומתא, וכן מבואר בגדרים כ"ה א' מהך קרא שהשביען, ואמר הכתוב ולא אתכם לבדכם כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה, ופרש"י בשם תנחומא דורות העתידים להיות, וזה מוכח דאל"כ מאי אשר איננו הא היו כולם שם כדכתיב אתם נצבים היום כולכם. והנה מבואר שהשביען הקב"ה לדורותם, וכדאמרין נמי שבועות כ"ב ב' ובכמה דוכתי מושבע ועומד מהר

⁴ לשון הרמב"ן. **ראשיכם**, ראשי שבטיכם; כמו "והנבואה ערך הנביא" (דה"ב טו, ח), על דעת רבי אברהם. ועל דעתי הכתוב יכלול ויפרוט; והכלל: ראשיכם וכל שבטיכם, וחזר ופרט: זקניכם ושוטריכם, שהם ראשיכם; כי זקן ונשוא פנים הוא הראש (ע"פ יש' טו, ד), וכן אמר: "חקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושוטריכם" (דב' לא, כח). כי כל איש אשר לו שררה ומנוי על הצבור יקראו 'ראשים'; נאמר בנשיאים "ראשי אלפי ישראל" (במ' א, טו), כי הם במעלה הגדולה לכל אלפי ישראל; ונאמר במרגלים "ראשי בני ישראל הם" (לפנינו: חמה; במ' יג, ג), שהם ראשים בבני ישראל, לא ראשים לכל בני ישראל; וכלם בכלל ראשיכם. וחזר ואמר: כל איש ישראל - שהם שבטיכם. והזכיר עוד הטף והנשים, והגרים וחוטבי עצים ושואבי מים אשר היו להם מערב רב (ראה שם' יב, לח). והביא שם הטף - להביאם בברית, כי אפילו עם הדורות העתידים יכרות ברית; או כדי לזכותם, כטעם שאמרו ביהקהל' (ראה חגיגה ג, א). ורבותינו אמרו (ראה יבמות עט, א), שבאו קצת כנענים בימי משה בדרך שבאו בימי יהושע, ונתנם חוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמשכן ה' (ראה יהו' ט, כז). ואין הכונה לומר שרימו אותו, אבל באו אליו להשלים עמו; כי כן המשפט, כאשר בארנו (דב' כ, יא). וכך מצאתי במדרש תנחומא (תנח' נצבים ב): ללמדך שבאו אצל משה ולא קבלם. כלומר, שלא יכלו לרמותו לכרות להם ברית, אבל עשאו מיד חוטבי עצים ושואבי מים.

⁵ **ואת אשר איננו פה עמנו היום**. והם הדורות הבאים ולפיכך צריך שתודיעם שמתנת הארץ וזולתה היתה לכם על תנאי קיום הברית ובאותו התנאי בעצמו יירשו מכם:

סיני, וע"ע ברש"י לעיל כ"ז כ"ו, וכתב הש"ך סי' קי"ט ס"ק כ"א דזהו טעם הדין המבואר בשו"ע סעי' ח' דהחשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה, משום שכבר חשוד הוא לעבור על השבועה שמושבע ועומד מהר סיני, ובחזו"א חו"מ בליקוטים סי' ו' סק"ב הקשה דאם כל איסור דאורייתא שעובר חשיב עובר על שבועה, נמצא דבכל עבירה קלה שעשה יהיה פסול לשבועה, ובחזו"מ סי' צ"ב איתא דרך אם עשה עבירה שפסול בה לעדות מפסל לשבועה, והיינו עבירה שלוקין עלי' כמבואר סי' ל"ד סעי' ב' דדוקא אם עבר עבירה שלוקין עלי' פסול לעדות מדאורייתא, אבל אם עבר שאין לוקין עלי' אף שהיא עבירה דאורייתא אינו פסול לעדות אלא מדרבנן, ומבואר

והנה מבואר שהשביען הקב"ה לדורותם, וכדאמרין נמי שבועות כ"ב ב' ובכמה דוכתי מושבע ועומד מהר סיני, וע"ע ברש"י לעיל כ"ז כ"ו, וכתב הש"ך סי' קי"ט ס"ק כ"א דזהו טעם הדין המבואר בשו"ע סעי' ח' דהחשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה, משום שכבר חשוד הוא לעבור על השבועה שמושבע ועומד מהר סיני, ובחזו"א חו"מ בליקוטים סי' ו' סק"ב הקשה דאם כל איסור דאורייתא שעובר חשיב עובר על שבועה, נמצא דבכל עבירה קלה שעשה יהיה פסול לשבועה, ובחזו"מ סי' צ"ב איתא דרך אם עשה עבירה שפסול בה לעדות מפסל לשבועה, והיינו עבירה שלוקין עלי' כמבואר סי' ל"ד סעי' ב' דדוקא אם עבר עבירה שלוקין עלי' פסול לעדות מדאורייתא, אבל אם עבר שאין לוקין עלי' אף שהיא עבירה דאורייתא אינו פסול לעדות אלא מדרבנן, ומבואר דהעושה עבירה לא חשיב עובר על השבועה, דאל"כ היה כל עובר עבירה דאורייתא פסול לעדות מדאורייתא⁶, ולכך כתב דאף שהשביען משה מ"מ אין דורות הבאים באיסור שבועה ממש אלא ברית, ומ"מ הוא כשבועה, אבל אין חייבין עליו משום שבועה, דאל"כ כל ל"ת שאין בה מלקות ליתרו בו משום שבועה ולילקין², [מיהו מה שהוכיח עוד דלא חשיב שבועה מהא דלא חלה שבועה על איסור משום דאין איסור חל על איסור, זה י"ל דכיון שהשביען ע"פ ה' ע"כ גלי רחמנא דשבועה זו תחול על איסור, ולא גרע מהוראת שעה שע"י נבואה], ומה שאמרו בגמ' מושבע ועומד לאו דוקא אלא מוזהר ועומד ואין שבועה חלה.

וטעמא דהחשוד על דבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה אף דלא חשיד על השבועה, פירש בחזו"א משום שאין דין עד אחד נאמן באיסורין אלא במעיד על הדבר והוא נאמן עליו, אבל בהוכחת שבועה להכריע שהבשר כשר לא סגי שאין כאן עדות של עד אחד אלא הוכחה בעלמא מזה שנשבע ואין זו מספקת לעדות באיסורין.

כ"ט ט"ו ואת אשר עברנו בקרב הגויים, בקרב ת"א ביני, ובעלמא דרכו לתרגם בגו, [וכן לעיל פסוק י,'] פי' בתוך, וע"ע מש"כ ויקרא א' ט', וי"ס דגרסי גם כאן בגו.

כ"ט ט"ז אֶת שְׁקֻצֵיהֶם וְאֶת גִּלְיָהֶם, שִׁיקוּצֵיהֶם פִּרְשׁוּ מִלְשׁוֹן שְׁקָצִים, וְגִלְיָהֶם פִּרְשׁוּ מִלְשׁוֹן גִּלְלִים, וכ"כ הרד"ק בשורש גלל דלכך נקראו הצלמים גללים לגנותם, ואונקלוס תרגם גילוליהם טעותהון כמו שמתרגם תמיד שם ע"ז, ועמש"כ לעיל ד' י"ט

חזון איש. שבועת בני אם חייבה לדורות

כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֶּה עֲמָנוּ עֵמֶד חַיִּים לְפָנֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֶת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֶּה עֲמָנוּ חַיִּים.

(שבועה השביע משה את בני ישראל שיקיימו את כל התורה) ביו"ד סי' קי"ט ס"ח כ' דהחשוד על הדבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה, וכתב הש"ך דמשום שהוא חשוד על השבועה דהא מושבע ועומד הוא. ויש לעין אם כן הדין נותן דבכל עבירה קלה שעשה יהי' פסול לשבועה, ובחזו"מ

⁶ והנה לכאורה יש לדחות דלא ידעי אינשי ולא משמע להו דעובר עבירה עובר על שבועה, וכעין שכתבו התו' סנהדרין כ"ד ב' ד"ה ואלו דלוה ברבית אינו פסול מדאורייתא משום דלא משמע לי' איסור כיון דמדעת' יהיב, וכע"ז כתב הר"ן דלא משמע להו לאינשי איסורא אלא למלוה דאית לי' רווחא, ומיהו בזה נדחין גם ד' הש"ך.

סי' צ"ב איתא רק דאם עשה עבירה שפסול בה לעדות מפסל לשבועה דהיינו עבירה שלוקין עלי' כמבואר בחו"מ סי' ל"ד. ונראה דאע"ג דהשביע משה על דעתו ועל דעת המקום לשמור התורה כדאמר נדרים כ"ה א' מ"מ אין דורות הבאים באיסור שבועה ממש אלא ברית ומ"מ הוא כשבועה אבל אין חייבין עליו משום שבועה דא"כ כל לא תעשה שאין בה מלקות ליתרו בו משום שבועה ולילקי, ועוד הא לא חלה השבועה על איסור משום אין איסור חל על איסור, אלא נראה הא דהזכירו בגמרא נדרים ח' א' שבועות כ"ב ב' מכות כ"ב א' מושבע ועומד מהר סיני הוא לאו דוקא אלא מוזהר ועומד הוא ואין שבועה חלה.

הרב חיים גריינמן ז"ל. **מחטב עציף עד שאב מימיך מימד**
פירש רש"י מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע וזהו האמור בגבעונים ויעשו גם חמה בערמה (יהושע ט, ד) ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים. ולפי מה שפי' רש"י שהם נכרים שבאו להשלים עם ישראל, אם כן לכאורה נשאר בדין גר תושב, וקצת קשה איך יתפרש עליהם הכתוב לעברך בברית וגו' למען חקים וגו', והרי לא באו בברית, וברש"י גיטין כ"ג ב' ד"ה אף משמע שהיו עבדים.
ואת אשר איננו פה עמנו חיוס ע' בתרגום יונתן בן עוזיאל שתירגם וית כל דריא דעתידין למיקום עד סוף כל עלמא כולהון הינון קיימין
הכא עמן יומנא, ולפי זה יתכן דקרא מתפרש הכי, ואת אשר איננו פה, גם הוא עמנו חיוס, דגם נשמות העתידות להולד היו עמהם בברית.

הרב אליעזר פולאייס נר"ו. **שורש פורה ראש ולענה**, פי' שורש מפרה ומגדל עשבים רעים שהם ראש ולענה, שהראש הוא עשב מר כדכתיב וישקנו מי ראש (ירמיהו ח, יד) (יעוי' במצודות שם), [ובפרשת האזינו ל"ב ל"ב ענבמו ענבי רש (דברים לב, לב), פרש"י עשב מר, ושם כתיב רש בוא"ו וכאן וכן בירמי' כתיב ראש באל"ף, ומסתברא דהיינו הך], וכן לענה הוא עשב מר כדכתיב משלי ה' ד' ואחריתה מרה כלענה, ובירמי' ט' י"ד הנני מאכילם את העם הזה לענה והשקיתם מי ראש, ועוד שם כ"ג ט"ו.

וכונת הכתוב פרש"י מפרה ומרבה רע בקרבכם, וזהו שת"א מהרהר חטאין [וי"ג חטין] או זדון, ופי' חטין אינו חטא שוגג, דלא שייך הרהור על זה, אלא כמו זימה ויקרא י"ח י"ז שמתרגם עצת חטאין, ואף שכתב רש"י ז"ל ע"ז י"ז ב' דעיצת הוא תרגום של זימה, וכמבואר בגמ' שם, וחטאין הוא תוספת שהתרגום מפרש שעצה זו רעה היא של חטא, מ"מ מבואר דקורא חטא גם למזיד, וכן מצינו בלשון הכתוב לעיל י"ט ט"ו, וכן באנשי סדום.

שרש פרה ראש ולענה, פי' שורש מפרה ומגדל עשבים רעים שהם ראש ולענה, שהראש הוא עשב מר כדכתיב וישקנו מי ראש (ירמיהו ח, יד) (יעוי' במצודות שם), [ובפרשת האזינו ל"ב ל"ב ענבמו ענבי רש, פרש"י עשב מר, ושם כתיב רש בוא"ו וכאן וכן בירמי' כתיב ראש באל"ף, ומסתברא דהיינו הך], וכן לענה הוא עשב מר כדכתיב ואחריתה מרה כלענה (משלי ה, ד), הנני מאכילם את העם הזה לענה (ירמיהו ט, יד) והשקיתם מי ראש, ועוד שם כ"ג ט"ו.

וצ"ב בדברי רש"י ז"ל כאן שכתב שורש מגדל עשב מר כגידין שהם מרים, שו"ר בש"ח כאן שכתב שהוא מין עשב מר כמו ואחריתה מרה כלענה שמתורגם לענה גידא, [ולפנינו הגירסא גירא, אבל ג' הערוך ערך גר גיד].

וכונת הכתוב פרש"י מפרה ומרבה רע בקרבכם, וזהו שת"א מהרהר חטאין [וי"ג חטין] או זדון, ופי' חטין אינו חטא שוגג, דלא שייך הרהור על זה, אלא כמו זימה ויקרא י"ח י"ז שמתרגם עצת חטאין, ואף שכתב רש"י ז"ל ע"ז י"ז ב' דעיצת הוא תרגום של זימה, וכמבואר בגמ' שם,

⁷ בלשון התלמוד היינו הך מתפרש זהו זה כלומר אותו הדבר, בלשון הדיבור 'היינו הך' תחליף ל'אותו דבר' וזה כנראה אינו נכון.

וחטאין הוא תוספת שהתרגום מפרש שעצה זו רעה היא של חטא, מ"מ מבואר דקורא חטא גם למזיד, וכן מצינו בלשון הכתוב לעיל י"ט ט"ו, וכן באנשי סדום

כט טו הכתב והקבלה.

אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ, אֲשֶׁר עֲבַרְתָּם. לדעתי אין זה כפל לשון העברה והעתקה ממקום למקום דא"כ האחד הוא למותר, אבל מלת עברנו ענינו כאן כמו ויַעֲבִירוּ קוֹל בַּמִּחְנָה (שמות לו, ו) תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל אֲרָצְכֶם (ויקרא כה, ט) שענינם ההכרזה בקול להודעת הדבר וישמש לכוונה זו גם בלי התקשרות מלת קול, כמו אֲשֶׁר אָנֹכִי שָׁמַע מֵעֲבָרִים עִם ה' (שמואל א, ב, כד), ופירש"י השמועה אשר עם ה' מעבירים מוציאים עליכם, ומזה הענין אָנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי (שמות לג, יט) בכי תשא. ע"ש. וכן עברנו כאן כלומר נודענו, כל הענינים המפורסמים אשר נודענו בכל הגוים אשר עברתם ביניהם, וכמשת"ב"ע וגבורן דעבד לנא בין עממיא דעברתון. א"ה. פירוש זה הוא על דרך הדרש, ואינו פשוטו של מקרא, גם לא ידוע איך זה נקשר לראיית השיקוצים והגילולים

הכתב והקבלה.

למען ספות חרוה. לא יתכן לפרש כאן מלת ספות לשון רבוי ותוספת, דא"כ היה צריך לסמוך לו מלת על, כמו ספו שָׁנָה על שָׁנָה (ישעיהו כט, א), סְפוֹת חֲטָאֹת על חֲטָאֹת (ישעיהו ל, א), לְסְפוֹת עוֹד על חֲרוֹן (במדבר לב, יד), אֶסְפָּה עֲלֵימוֹ רָעוֹת (דברים לב, כג), עֲלוֹתֶיכֶם סֶפֶר על זִבְחֵיכֶם (ירמיהו ז, כא), וכאן סמך אליו מלת את, שהוא יחס הפעול, לכן הנכון כמ"ש החכם אבן – גנאח שהוא לשון כליון וכריתה (ע' ר"ש ב"מ⁸) סוף ואבדן, כמו פן תספה בכל חטאתו⁹, הָאֵף תִּסְפָּה צְדִיק (בראשית יח, כג), ויבקש נפשו לספותה¹⁰, אֵת הַזֶּקֶן תִּסְפָּה (ישעיהו ז, כ), (ע' רש"י על אֶסְפָּה עֲלֵימוֹ רָעוֹת (דברים לב, כג)); רוח כמו אֵס הָרוּחַ אֵת הָאָרֶץ (ישעיהו נה, י), כי הרוי' בשתיה כמו השביעה באכילה; עֲמָאָה. הוא כנוי אל הנפש המתאוה תמיד לרווה צמאון תאוותה, וחוש תשוקת התאוות כחום הצמא לשתות, והממלא תאוותיו דומה לו שמרוה ומשביע א"ע, ע"ד לָכֵה נִרוּחַ דְּדִים (משלי ז, יח) שידמה חום האהבה לחום הצמאון והדודים משקים האהבה כמים לצמא (ובאמת איננה שביעה כ"א לפי דמיונו, וכמאמרם) בבלי סוכה נב ב) משביעו רעב מרעיבו שבע, וטעם המקרא לְמַעַן סְפוֹת הָרוּחַ אֵת הָעֲמָאָה, בכדי שהרווי בשתיית משקה תאוותיו ישבית ויכלה את הצמאון אליהם, ובזה מלת לְמַעַן כנתינת טעם על הקודם, בְּשִׁרְרוֹת לְבִי אֵלֶיךָ שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי, למנוע א"ע משמירת החקים שאין טעמם נגלה, בכדי למלאות תאוותיו במאכלות ובביאות האוסרות לנו מה"ת; וקרוב לזה פי' הרל"ש, ואיננו רחוק לומר שמלת ספות הוא הלשון המורגל בדברי רז"ל ספו לי כתורא¹¹, דלא ליספי לי' בידים, והיינו השביעה הגמורה, וטעם למען ספות למען תשביע הרוי' את צמאון תשוקת הלב, והענין אחד.

הרב דוב לנדו נר"ו. לְמַעַן סְפוֹת הָרוּחַ אֵת הָעֲמָאָה אמרו בסנהדרין ע"ו המחזיר אבידה לנכרי עליו הכתוב אומר לְמַעַן סְפוֹת הָרוּחַ אֵת הָעֲמָאָה ופסקה הרמב"ם פ"א מגזילה. ובט"ז יו"ד סי' קנ"א משמע שזה האיסור לפרנס ולגמול חסד עם נכרי אם לא במקום שיש איבה במניעתו או קידוש ה' בעשיתו.

⁸ אין כוונתו לרשב"ם.

⁹ אין במקרא 'פן תספה בכל חטאתו', כנראה כוונתו לאזהרת מרע"ה להבדל מקורח ומעדתו פן תספּוּ בְּכָל חֲטָאֹתֶם (במדבר טו, כו)

¹⁰ כנראה הכוונה מְבַקְשִׁי נַפְשִׁי לְסְפוֹתָהּ (תהלים מ, טו).

¹¹ בבלי כתובות נ א בר שית קביל וספי ליה כתורא!

וצ"ע הא בלאו הכי אסור מצד וְלֹא תִחַנֵּם (דברים י, ב) שעושה לו פעולה בחנם, עכ"פ כשהיא פעולה שיש לה ערך.

ומשמע שלא אסרו אלא מתנה ממש ווע"י אור שמח ע"ז פרק י' שמותר ליתן לנכרי חפץ הפקר כיון שאינו נותן משלו. ויל"ע עוד במש"כ הרמב"ם בהל' ע"ז שאסור לרחם על גויים להצילם או לרפאותם משום וְלֹא תִחַנֵּם. (ולכאור' כל הטבה בכלל זה (ודינו חלוק מדין מתנת חנם שלהצילו אסור אפילו בשכר. וע"י שמתנת חנם לא כתב הרמב"ם בדין לא תחנם אלא בדין נבילה לגר). אבל נראה שבאסור זה של חנינה, אין ראוי לכלול כל הטבה שהיא, וכי האומר לנכרי שלום בשוק עבר בלאו זה מפני ששמחו. ולא אסרו אלא הטבה שאינה בדרך החיים הרגיל אלא היא מבטאת אהבה ורחמים. ומעתה צריך להתבונן בהשבת אבידה וצדקה, אם הם מעשה מיוחד שנאסר בכלל חנינה וחמלה. וכן יש לדון בבקור חולים ותנחומי אבלים (שאינם בכלל חנינה וחמלה. אלא דרך חיים רגיל של בני אדם ולא יאסר מצד לא תחנם אלא מדין זה של למען ספות הרוח את הצמאה.)

כט יט ילקוט סופר. **לֹא יֵאָבֵה ה' סֵלַח לוֹ**. איתא בתורת משה להחתם סופר, 'סֵלַח' בגימטריא צ"ח, אלו צ"ח קללות שנאמרה במשנה תורה, וע"ש מה שפירש לדרכו. ולי נראה דהנה צ"ח קללות נאמרו בתורה כדי שישכך ה' חמתו כביכול, וכמו שפירש האלשיך הפסוק **וַיִּנָּחֵם יי** על הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ (שמות לב, יד), כי ע"י הדיבור שיכך חמתו, כמשפט האב הקוצף על בנו אשר הולך בדרך רע, ועי"ז משכך חמתו עכ"ד. , ובזה פירש הגאון מפלאצק ז"ל בספר קומץ המנחה (פ' ראה) והשואל ומשיב דברי שאול (פ' ראה) מאמר הכתוב שלפנינו **וַיְהִי בְשִׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וַתִּתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִי כִּי בִשְׁרֹרוֹת לִבִּי אָלַף**, ולכאורה צ"ב איך יתברך בלבבו אחרי שמיעת דברי האלה. רק הוא יאמין כיון שכבר קצף הקב"ה, כביכול עידי"ז חמת המלך שככה, ובדיבור לבד סגי. אמנם כל זה הוא דוקא בשכבר עשה רעה וקצף המלך, אבל כשיאמר האב אם תעשה רעה אעניש אותך, א"כ עדיין לא קצף, ועל כן באותו רשע אשר אין אֱלֹהִים כָּל מְזֻמּוֹתָיו (תהלים י, ד), ויודע בוראו ומכעיסו, אמר הכתוב **כִּי אֲנִי יַעֲשֶׂן אֶף ה'.... וַרְבֵּעָה בּוֹ כָּל הָאֱלֹהִים הַפְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה**, כי בעת הקללה עדיין לא קצף, עכ"ד. ובזה יובן ענין **לֹא יֵאָבֵה ה' סֵלַח לוֹ** סלח בגימטריא, צ"ח. כי אף שקללות אלו הם כדי שישכך חמתו כביכול ע"י הדיבור, אמנם בזה הרשע לא יועיל לו, ושפיר יענש באלו הקללות.

ל ד זרע שמשון. **אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם יִקְבָּעֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ**. יש להבין מהו כפל הלשון בפסוק, שאמר **מִשֶּׁם יִקְבָּעֶךָ... וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ**. 'ויש לומר, לפי שישראל גלו משום שנאת חנם, ואי אפשר שיגאלו אלא כשיהיה שלום ביניהם, לכך אמר הכתוב בתחילה **מִשֶּׁם יִקְבָּעֶךָ**, היינו שיברך את ישראל בשלום ויהיו ישראל מקובצים יחדו כאיש אחד, ורק לאחר מכן **מִשֶּׁם יִקְחֶךָ**, היינו לאחר שיהיו מקובצים ויהיו באחדות, אזי יקח ויוציא אותם מן הגלות.

ל יד. הרב בנימין חזקוני מג'רבה. **כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ תִּדְבֶּר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ**. אפשר לומר לפי מה שאמרו חז"ל 'לעולם ירגיז אדם יצה"ט על היצה"ר וכו', נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' יקרא ק"ש וכו' יזכיר לו יום המיתה'. וזה שאמר **כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ תִּדְבֶּר מֵאֵד**, ואל יקשה בעיניך קיום התורה והמצות מצד היצה"ר, כי הוא מאש ואתה בשר ודם, יען כי 'בפיו ובלבבך לעשותו' ולתקנו להיות נהפך לך לעזר ולהועיל, והיינו ע"י התורה והק"ש שהיא 'בפיו', וע"י זכירת המות שהיא 'בלבבך', ובא הרמז 'לעשותו' נוטריקון 'לעשו ת', דהיינו לתקן היצה"ר שהוא מצד 'עשו', וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ עָמָו (בראשית לב, ז), גונדא דיליה.

ל יט זרע שמשון העדתי בקס חיוס את השמים ואת הארץ החיים והמנות נתתי לפניך הברכה והקללה, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך. העולם מקשים מה צורך לומר זבחרת בחיים, הלא מילתא דפשיטא הוא שיבחר האדם בחיים ולא במות. ותירץ אדוני אבי זלה"ה, דעיקר החידוש של הפסוק הוא לומר שדי לו להאדם שיבחר ללכת בדרך החיים, כי אחר שיבחר בדרך החיים, יסייע לו הקב"ה להוציא מחשבתו לפועל, וכמו שאמרו (בבלי מכות י ב) בדרך שהאדם רוצה לילך בה, מוליכין אותו. וזה מה שדקדק הכתוב לומר זבחרת בחיים, היינו שתראה על כל פנים לבחור בדרך זו, ואף אם עדיין אינך יכול לקיימה כראוי, ואחר שתבחר בכך יסייע לך השי"ת בדרכך.

הלל בר"ה. בגמרא (ר"ה לב:): אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה מפני מה אין ישראל אומרים לפניך שירה לא בר"ה ולא ביוה"כ, אמר להם, אפשר אני יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני וישראל יאמרו שירה. ומקשים העולם, הרי אין חיוב מן התורה לומר שירה, וא"כ מדוע עלתה על דעתם שצריכים ישראל לומר שירה בימים אלו. ועוד יש להבין מה השיב להם הקב"ה, הרי לכאורה אדרבה מפני טענה זו יש מקום להוסיף ולחייבם לומר שירה כפי שדרשו (ברכות נד.). הפסוק חסד ומשפט אשירך (תהלים קא, א) דחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה. ונראה לתרץ, שכך היתה שאלת המלאכים לפני הקב"ה, מפני מה אין ישראל אומרים שירה הרי מהפסוק חסד ומשפט אשירך יש ללמוד שראוי לומר שירה אף בר"ה ויוה"כ, ואף שהם ימי משפט ודין. והשיב להם הקב"ה דמה שלומדים מהפסוק חסד ומשפט אשירך, הכוונה לאחר גזר הדין שבא על האדם העונש, צריך שיצדיק עליו את הדין וליתן שבח והודאה להקב"ה על הרע כשם שמברך על הטובה, אבל בר"ה ויוה"כ שעדיין נמצאים בעיצומו של המשפט ולא נגזר הדין, אם היו ישראל אומרים שירה, היה נראה שנותנים שוחד להקב"ה כדי שיוזכר בדינם, והרי אסור לדיין לקחת שוחד אפילו שוחד דברים, ומשום כך אינם אומרים שירה לפני בימים אלו. וזה עומק כוונת תשובתו של הקב"ה אפשר ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפני וישראל יאמרו שירה, והיינו שהיות שעדיין הספרים פתוחים ולא נגמר המשפט, לכך אין ראוי שיאמרו שירה.

הרב גור אריה צור נר"ו על הפטרת נצבים (הובא בעבר, הפעם בתוספות).

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

כבר נתבאר בנחמות הקודמות, על פי המדרש פסיקתא דרב כהנא וכפי שהביאו אבודרהם, שכנסת ישראל לא נתרצתה בחמש הנחמות הראשונות, שבהן הבטיח לה הקב"ה נחמה לעתיד לבוא. שכן אין היא מתרצית על נחמה שלעתיד. מה שאין כן בנחמה הששית שבה קורא הקב"ה לכנסת ישראל בלשון עבר: "קמי אורי פי בא אורך וקבודת ה' עליך ורח", דייקא נמי ורח בלשון עבר, כלומר זרח כבר. ואשר על כן, בזה היא נאותה להתרצות.

ועתה בנחמה השביעית מודיעה כנסת ישראל ביד הנביא כי אכן נתרצתה: שוש אשיר ביהוה תגל נפשי באלהי פי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכחן פאר וככלה תעדה כלית.

ולא עוד אלא שמתבשרת היא על גאולתה שנאמר: ושנת גאולי באה.

ובזה נמצאת שייכות ההפטרה גם לפרשת נצבים, אע"פ שהיא מן ההפטרות שלא בהכרח משוייכות לפרשה, מכל מקום נראה בעליל שייכות הבטחת גאולתה לעניין התשובה שבפרק ל, בפרשת נצבים, שבה נאמר ושב ה' אליך את-שבותך וגו'.

וכפי שפסק הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ז' הלכה ה': "כל הנביאים כולן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל

לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין, שנאמר וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עָלֶיךָ כָּל חֲדָבִים הָאֵלֶּה (דברים ל, א) וְגו' וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹל וְגו' וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וּמַעַתָּה, לאחר שהודיעה כנסת ישראל כי מתרצית היא, מודיע לה הקב"ה בזאת ז' דנחמתא על תקומתה ועל כל הטובות שהוא מעניק לה ובראשה עטרת תפארת וְעִנִּיף מְלוּכָה.

עטרת תפארת היא עטרת תפארת בית המקדש, כנגד מה שקונן ירמיהו במגילת איכה על חורבן הבית באומרו נִפְלָה עֲטֹרַת רֹאשׁוֹ אוֹי נָא לָנוּ כִּי חֲטִאֲנוּ (איכה ה, טז), עתה שמחה כנסת ישראל על אשר מושב לה בית המקדש בשומעה מפי הקב"ה: וְהָיִיתָ עֲטֹרַת תִּפְאֶרֶת בְּיַד יְהוָה, עת נרצה עוונה, כאומרה: כָּתַתְנָי יִכְתֹּן פָּאָר וְכִכְלָה תַעֲרֶדָה כְּלִיָּה, אשר מוחלין להם על כל עוונותיהם ביום חופתם.

ועם תקומת בית המקדש היא מתבשרת על חידוש המלוכה ביד הקב"ה בהעניקו לה כתר מלוכה באומרו: וְעִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ: וְהָיִיתָ עֲטֹרַת תִּפְאֶרֶת בְּיַד יְהוָה וְעִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ.

ובזה היא באה אל המלך בראש השנה להמליכו וליחדו ולהזכיר לפניו מלכויות זכרונות ושופרות.

ואשר על כן, תהיה זאת הנחמה השביעית על פי הסוד מכוונת כנגד ספירת המלכות. וכל שאר הנחמות המכוונות כנגד שאר הספירות, כולן נשאבות אליה, להודיע מלכותו יתברך בעולם.

וכמים הפנים לפנים כן לב האדם לאלקין, וכשם שמעיד הקב"ה על בניו בסוף הנחמתא השביעית הזאת: וַיִּנָּטֵל וַיִּנְשָׂא כָּל יְמֵי עוֹלָם, כן באים הבנים ומתפללים בראש השנה לפני בוראם באומרם: מְלֹךְ וְהַנָּשָׂא, מְלֹךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ בְּכַבֻּדְךָ וְהַנָּשָׂא עַל כָּל הָאָרֶץ בִּיקְרָךְ.

ואשר על כן היא הנחמה השביעית והאחרונה בשלשלת הנחמות בהגיענו לפני כסא כבודו בראש השנה, להמליכו וליחדו להקב"ה כָּל יְמֵי עוֹלָם.

וכן חותמת ההפטרה את שבע דנחמתא:

בְּכָל צַרְתֶּם (לא) לֹא צָר וּמִלֶּאךָ פָּנֵינוּ חוֹשִׁיעִים בְּאַחֲבָתוֹ וּבְחִמְלָתוֹ הוּא גָּאֵלְנוּ וַיִּנְטֹלְנוּ וַיִּנְשָׂאנוּ כָּל יְמֵי עוֹלָם:

ובשימת לב, יש בפסוק קרי וכתוב. כתוב בְּכָל צַרְתֶּם לֹא צָר, לא באלף. וקרי בְּכָל צַרְתֶּם לֹא צָר, לֹא בוי"ו. ועל דרך הסוד, הקרי בא לגלות את ההעלם שבכתיב. ועל כן יש ליתן טעם מה בא ללמדנו.

רש"י בפירושו לנביא, נותן טעם לכתיב, ומגלה את צפונותיו, וזה לשונו: בְּכָל צַרְתֶּם. שהביא עליהם. לא צָר. לא היצָר להם כפי מעלליהם שהיו ראויין ללקות כי וּמִלֶּאךָ פָּנֵינוּ חוֹשִׁיעִים, הוא מיכאל שר הפנים ממשמשיו לפניו חוֹשִׁיעִים תמיד בשליחותו של מקום.

והמצודת דוד בפירושו נותן טעם לקרי המגלה את העלם הכתוב וזה לשונו: בְּכָל צַרְתֶּם. בכל זמן שהיו בצרה היה לֹא צָר. פירוש: בכל זמן שהיו ישראל בצרה היה לֹא להקב"ה, צָר. כביכול היה להקב"ה צָר בצרתם.

וכן מפרש המלבי"ם: בְּכָל צַרְתֶּם. בעת שהיו בצרה בגלות, לֹא צָר. היה דומה להם כְּאֵב שְׁצַרְתָּ בְּנֵי צָר לוֹ כִּאִילוֹ הִיא צָרָה לוֹ לַעֲצָמוֹ, ועי"כ מִלֶּאךָ פָּנֵינוּ חוֹשִׁיעִים, חוֹשִׁיעִים תמיד ע"י שליח של פניו והשגחתו כי היה השגחתו דבוק עמהם תמיד.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי בא הקרי ולימד על הכתיב, מדוע לא היצָר להם הקב"ה כפי מעלליהם [כפירוש רש"י], כדי שלא יהיה בהם עוון צער השכינה, שְׁצַרְתָּ בְּנֵי צָר לוֹ כִּאִילוֹ הִיא צָרָה לוֹ לַעֲצָמוֹ. [וכפירוש מצודת דוד והמלבי"ם].

ואשר על כן שלח להם מלאך להושיעם. שנאמר בכל צרתם (לא) לו צר ומלאך פניו הושיעם. ועל דרך הצח יש לפרש צר מלשון צורה. שהקב"ה כביכול צר צורת גילוי שכינה על ידי מלאך כדי שיקיימו בעצמם "שְׁוִייתִי ה'" לַנִּגְדֵי תָמִיד (תהלים טז, ח) ועל ידי כך יחזרו בתשובה ליתן פתח לגאולתם, וזה שנאמר בכל צרתם לו צר ומלאך פניו, ועל ידי כך יתנו לב לשוב ויתקיים בהם הושיעם. כן מוהרה יתקיים בנו בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא גֹאֵל וְנוֹטֵל וְנוֹשֵׂא כָּל יְמֵי עוֹלָם: בב"א.

תן לחכם ויחכם עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע ונשמר באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&t=10317&p=272195#p272195>

מאמרנו מופיע ונשמר באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בגישאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺